

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2019

**Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála**

Laidin

Gnáthleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuilleanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Laidin 2019

Gnáthleibhéal

Scéim Mharcála agus Nótaí

1. A.

[75]

Cúig abairt @ 15 mharc an ceann

Cuirtear an córas pionóis i bhfeidhm mar seo a leanas:

Mórearráid = -3. i.e. briathar atá fágtha ar lár, dul cainte nó modh atá mícheart ach gan ach aon bhlocphionós amháin in aghaidh an dula cainte

Earráid níos lú = -2. i.e. faí, aimsir, tuiséal atá mícheart, ainmfhocal, aidiacht nó forainm ar lár, “ut”, “ne”, “se”, etc.

Mionearráid = -1. i.e. inscne mhícheart, céim aidiachtaí nó dhobhriathra mhícheart, litriú mícheart nó earráid foclóra.

Nó

B.

[75]

- (i) Ag ullmhú don chogadh (4). Hannabal (4).
- (ii) Bhí eagla orthu go raibh cogadh Púnach á spreagadh (6).
- (iii) Deoraí (4). Go Antiochus (4).
- (iv) Bhí meas mór aige air (5). Bhí sé ar intinn aige ionsaí a dhéanamh ar an Róimh (5).
- (v) Ba cheart an cogadh sin a fhógairt san Iodáil (6)
- (vi) Bia (2) agus saighdiúirí (2).
- (vii) Daonchumhacht agus acmhainní (5). Cogadh a throid taobh amuigh den Iodáil (5).
- (viii) Ní bheadh rí ná aon dream in ann ag na Rómhánaigh (6).
- (ix) Céad long chogaidh (3), deich míle saighdiúir coise (3) agus míle marcra (3).
- (x) Chuirfí iallach ar na Cartagaigh éirí amach (8).

2. Cuir Gaeilge ar dhá cheann ar bith de na sleachta A, B, C, D

[130]

A. Ovid

Sol.....caelum**12**/ et.....aquis **10**/ hinc.....aether **12**/ fit.....equis **10**/
luctus....caedis **12**/ haesissetque.....fides **9**.

B. Virgil

Centum....iubet **13** / ramis....omnes **7**/ donaque.....Teucris **12** / haud....passibus **13** /
ipse...sedes **20**/

C. Caesar

Sub.....iussit **8** / ne.....acciperent **7** / oppidani....videbatur **11**/omnibus....fecerunt **6**/
celeriter..... imperaverat **4**/ ignibus.....concursum est **7**/ pugnatumque...acriter est **3**/
ut.....debuit **10** / occisis.....sunt **9**.

D. Cicero

Hoc.....esse **9**/ video....modi est **10**/ ut....audeas **5**/ sicilia....imperavisset **10** /
etiam....exegisse **5** / mihi....est **6**/ sed....facies **4** / mihi....est **10**/ non....defendere **6** .

3.

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo

(60)

Reliquum.....vedeatur **5**/ qui....quaereret **2**/ si.....poneretis **2**/ si quid....esset
2/in....habitori **2**/ cepit....dignitatis **4**/ cum.....dixistis **6**/ etenim....difficilis **4**/
quam....possit **6**/ sed....dissentio **4**/ quod..... vita **5**/ hoc.... virtute **5**/ at....maiorum
4/ non....paruisse **6**/ semper....novorum **3**.

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo thíos:

(30)

(a) **5+5**

(b) **5+5**

(c) **1+1+1+1+1.**

(d) **5+5**

(e) **5+5.**

3 A. (ii) Nótaí Táscacha

3 B

(i) Cuir Gaeilge air seo:

(60)

lucus.....umbrae 7/ quo....signum 9/ quod....equi 9/ sic....gentem 9/ hic....condebat 8/
donis....divae 5/ aerea....trabes 8/ foribus....aenis 5.

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas:

(30)

- (a) 5+5
- (b) Cérbh = 3. Ról 4+3.
- (c) 5+5
- (d) 5+5
- (e) 5+5

3 B (ii) Nótaí Táscacha

N.B. D'fhéadfadh na hiarrthóirí pointí bailí eile a dhéanamh seachas iad siúd a liostaítear sna nótaí seo

- (a) **Iúnó** Breithiúnas Pháras, cathair a bhunaigh Dardanus, Ganymede, fuath ar an Róimh amach anseo.
- (b) **Díodó** Bhí Díodó pósta le Sychaeus; banríon na Cartaige, bhí sí faoi gheasa ag Aeinéas, thug sí neamhaird ar thionscadail tógála i gCartaig, bhí deireadh i ndán don chaidreamh mar go gcaithfeadh Aeinéas dul ar aghaidh lena aistear.
- (c) Bhí pictiúr iomlán i **samlacha Veirgil**, chuir sé léire ar fáil don scéal agus spreag sé samhlaíocht an léitheora. Sa tsamhail ina gcuirtear Turnus i gcomparáid le mac tíre ocrach gabhtar an grá a bhí ag Veirgil d'ainmhithe agus don dúlra agus taispeántar an trua a bhí aige don mhac tíre stiúgtha agus na huain a bhí faoi ionsaí. Cuirtear bás Euryalus i gcomparáid go héifeachtúil le bláth ar liobarna. Tugann Veirgil íomhánna chun cuimhne don léitheoir den bhláth fíneálta a bhí ag fáil bháis trí úire na mbláthanna a chur i gcomparáid le hóige Euryalus.
- (d) **Ról** láithreach chumhachtach, guíodh leo agus impíodh orthu, lámh na ndéithe, cuireann siad teannas leis, idirghníomhaíocht idir daoine agus déithe.
- (e) **Vesta** bandia an teallaigh, teampall san fhóram, thug bansagairt aire don tine bheannaithe

Ganaiméideas Prionsa Traíoch, álainn, iompróir cupáin do na déithe
Neiptiún dia na farraige, bainteach le Poiséadón
Mearcair dia na trádála agus arbhair, teachtaire

4.

[30]

- (i) 4 ainmfhocal @ 2 mharc an ceann = iomlán 8
- (ii) (2+1+1) nó (2+2) le haghaidh trí bhriathar = iomlán 12
- (iii) Tuilleann gach troigh atá ceart 2 mharc go 10 ar a mhéad.

5.

[75]

Is gá trí cheist a fhreagairt. Ní mór ceist amháin a roghnú as gach roinn agus an tríú ceist as roinn ar bith.

A.

- (i) Trí phointe (9+8+8) nó más pointí gairide iad (5+5+5+5+5)
- (ii) Trí phointe (9+8+8) nó más pointí gairide iad (5+5+5+5+5)
- (iii) (7+6) agus (6+6) nó más pointí gairide iad (4+3+3+3) agus (3+3+3+3)

Nótaí Táscacha-

- (i) **An Dara Tiúracht:** Bhuaileadh Octáivian, Antóin agus Lepidus le chéile ar oileán in abhainn Po, bhuaileadh siad le chéile chun an triúracht a shocrú; ritheadh rún oifigiúil sa comitia inar dearbhaíodh an socrú; bhí Antóin agus Octáivian le feachtas a dhéanamh i gcoinne Brutus agus Cassius; Bhí Cicearó ina measc siúd a maraíodh sna heisreachtuithe; fuarthas an bua ar dhúnmharaithe Chaesair ag Filipe; tugadh an Afraic do Lepidus, ghlac Antóin ceannas san oirthear, d'fhan Octáivian san iarthar; bhuaileadh Antóin le Cléópátra agus thit sé i ngrá léi; fuair Octáivian agus Lepidus an lámh in uachtar ar Sextus Pompeius; thug Lepidus iarraidh an tSicil a ghabháil dó féin agus baineadh amach go foirmiúil ón triúracht é.
- (ii) **Veaspáisian** Mháirseáil Vitellius ar an Róimh mar an t-impire nua ach d'fhógair na trúpaí sa tSiria agus sa Phalaistín, áit a raibh Veaspáisian mar cheannasaí, Veaspáisian mar impire. Thacaigh Mucianus leis, leag Vitellius amach agus mháirseáil ar an Róimh áit ar fhógair an Seanad Veaspaisiánas mar impire. Pointí tábhachtacha a réime – sheol sé móráireamh acmhainní, fuair sé airgead an Stáit ar ais agus ghearr sé siar ar an méid airgid a bhí á chaitheamh, d'athbhunaigh sé

síocháin sa Phalaistín, bhunaigh sé scoileanna, thóg sé folcadáin, thosaigh sé obair ar an gColasaem.

- (iii) **Aigripe** ceapadh ina chonsal é tar éis Actium; tar éis argóint a bhí aige le hÁgastas, cuireadh chuig an tSiria é ach dhiúltaigh sé imeacht agus chuir sé a leagáid ann; nuair a bhásaigh Marcellus tugadh ar ais é tar éis an Dara Lonnaíochta; tugadh cumhachtaí níos mó dó lena n-áirítear imperium leaschonsalach.

Na *delatores* fás na dtrialacha tréasa faoi Thacatas agus an ról a bhí acu sin ag na *delatores*; sheiceáil Tacatas a ról i dtosach ach, le linn réim an uafáis, ligeadh dóibh imeacht as smacht; chuir Gaius srian lena gcumhacht ina luathréim, agus cuireadh na trialacha tréasa ar fad ar neamhnigh; rinne Domitian iarracht tionchar na *delatores* a theorannú i dtosach, ach, blianta ina dhiaidh sin, tháinig fás mór ar a dtionchar.

Néaró chuir sé an milleán faoin scríosadh ar na Críostaithe, chuir sé tús le géarleanúint na gCríostaithe, shraon sé ó locht a d'fhéadfaí a chur air agus ceantair á n-atógáil aige agus a phálás nua á thógáil aige.

Galba ceannasaí ar airm na Róimhe sa Spáinn... bhí sé ag iarraidh Néaró a chur as cumhacht... fógraíodh Galba ina impire... geilleagar docht... bhí garda praetóireach ina aghaidh... mharaigh siad Galba...

B.

Saol (7+6) nó más pointe gairide (4+3+3+3); Scríbhinní (6+6) nó más pointí gairide (3+3+3+3).

(ii) (9+8+8) nó 5+5+5+5+5.

(iii) Dhá cheann ar bith (7+6) nó (4+3+3+3); (6+6) nó (3+3+3+3)

Nótaí Táscacha;

N.B. D'fhéadfadh na hiarrthóirí pointí bailí eile a dhéanamh seachas iad siúd a liostaítear sna nótaí seo

(i) **Livias** Saol Livias: rugadh i bPadua é; luathshaol sa Róimh; bhí sé faoi phátrúnacht Mhaecéanas; beirt leanaí aige; fuair sé bás i bPadua. Scríbhneoireacht: filíocht; Ab Urbe Condita; téamaí, teanga, stíl; úsáid óráidí; Livias mar staraí morálta; úsáid foinsí.

Horáit Saol Horáit: breith; luathshaol; throid sé ar an taobh Poblachtach ag Filipe; chaill sé a chuid tailte; d'oibrigh sé mar chléireach; thosaigh sé ag scríobh filíochta; fuair sé pátrún i Maecéanas; feirm Shaibíneach. Filíocht: aon cheann dá shaothair - Óideanna, Aortha, Eapóidí etc.; stíl; tionchar ar scríbhneoirí níos déanaí.

(ii) An áirse Áirse: Áirsí an Bhua; bloic le cruth dinge; clocha clúdaithe; áirsí aonair den chuid ba mhó; rilíí a léiríonn imeachtaí stairiúla; siombailí de chumhacht agus de choncais na Róimhe, áirsí i ndroichid agus in uiscerianta.

(iii) Múrealáin Rómhánach múrealaíona Rómhánacha: An cineál péintéireachta ba mhó tóir; go leor samplaí sa Róimh, in Pompeii agus in Herculaneum; cuireadh plástar agus stucó ar bhallaí, chruthaítí pictiúir mhóra i bpainéil go minic; amhail is dá mbeadh duine ag féachaint amach sa ghairdín; bhaintí leas as chun seomra a dhéanamh níos gile agus níos spéisiúla; téamaí a bhíodh in úsáid – tírdhreach, ábhar neamhbheo, ailtireacht. Cur síos ar aon phictiúr e.g. Gairdín Livia; pictiúr de Chogadh na Traí ó Pompeii; ofrálacha do Dhinísias ó Herculaneum.

An Painteon Teampall cruinn, teampall na ndéithe go léir, tógtha ag Agrippa in Campus Martius, póirseáid de colúin Chorantacha, cruinneachán ollmhór le painéil, maisithe ar an taobh istigh le marmar.

Folcadáin Rómhánacha Seomraí / rannóga éagsúla—tepidarium, caldarium, etc.; foirnéisí faoin urlár chun an t-uisce a théamh; giomnáisiamáí; leabharlanna; gairdíní; maisithe le mósáicí; etc. An saol sa Róimh—ionad sóisialta; oscailte do chách; sholáthraigh siad aclaíocht.

Teampaill chiorclacha Rómhánacha Paintéon, Campus Martius, colúin Chorantacha, cruinneachán, maisithe le cuasáin mharmair, Teampall Vesta, etc.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán

